

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-558-7-56>

MINORS AS PARTICIPANTS IN CIVIL LEGAL RELATIONS

НЕПОВНОЛІТНІ ОСОБИ ЯК УЧАСНИКИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Mykhailiuk M. I.

*Postgraduate Student at the
Department of Law and Public
Administration,
King Danylo University
Ivano-Frankivsk, Ukraine
ORCID ID: 0009-0009-4205-4246*

Михайлюк М. І.

*аспірант кафедри права та
публічного управління
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID ID: 0009-0009-4205-4246*

Правове визнання особистих немайнових прав дітей міжнародним правом і приведення національного законодавства відповідно до цих норм спричинило позитивні зміни в частині правового регулювання прав дитини. Сьогодні малолітні, неповнолітні особи визнані самостійними суб'єктами здійснення особистих немайнових прав, що їм належать. Відповідно до п. 1 ст. 9 Конституції України, «чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства». Крім цього, відповідні положення містяться і в Законі України «Про міжнародні договори» [1,2]. Тим самим, закріпивши на рівні конституційних норм положення про те, що міжнародні договори, ратифіковані належним чином, є частиною вітчизняної системи законодавства, потрібно розглядати міжнародні договори не лише як джерело міжнародного права, а й як джерело внутрішньодержавного права, оскільки норми міжнародного права є одночасно і нормами національного законодавства.

Поняття «правовий статус» можна більш повно характеризувати як різноманітні зв'язки держави, людини та суспільства, для висвітлення проблемності ролі та значення людини у суспільстві, як у правовідносинах, так й в суспільній діяльності та соціальному розвитку, що ілюструє взаємодію та взаємовплив у системі «людина – держава – суспільство», відобразити закріплену державою міру свободи людини.

По суті, характеризуючи правовий статус являє комплекс суб'єктивних юридичних прав та обов'язків. Вченими правовий статус досліджується та трактується таким чином: через ототожнення з правосуб'єктністю; через дослідження суб'єктивних прав та юридичних обов'язків особи, що встановлюються нормативно-правовими актами; через дослідження суб'єктивних прав та юридичних обов'язків особи, встановлених нормативно-правовими актами, в сукупності з їх

правосуб'єктністю; через систему закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків та юридичної відповідальності, відповідно до яких індивід як суб'єкт права (тобто такий, що має правосуб'єктність) координує свою поведінку у суспільстві.

Сутність правового статусу вміщує права і обов'язки, незалежно від кількості допоміжних елементів. До таких елементів можна віднести похідні від основних, такі як відповідальність або ті, що слугують передумовами для правового статусу, як от, наприклад, гарантії. Так, громадянство, інтерес, гарантії реалізації прав і обов'язків є або передумовами правового статусу, або його умовами, супроводжують його, прилаштовуються до нього, але не складають його структуру [3, с. 37].

Якщо виходити із традиційного розуміння правового статусу фізичної особи, то правовий статус неповнолітніх осіб розглядають як сукупність суб'єктивних юридичних прав і юридичних обов'язків, що визначають її правове становище як неповнолітньої особи в суспільстві, які об'єктивовано і формалізовано визначені у відповідних джерелах права та гарантовані державою. Слід враховувати при цьому, що наявність у фізичної особи окремих прав та межі самостійного їх здійснення залежать від досягнення нею певного віку.

Саме ж поняття «статус» може включати стабільне та фундаментальне у правовому стані поняття щодо суб'єкта, яке разом із його правосуб'єктністю містить також вказівку щодо існування певного кола основних прав та обов'язків. Зустрічається також визначення правового статусу особи як сукупності основних суб'єктивних прав та обов'язків, які належать суб'єкту об'єктивного права і визначають в узагальненому вигляді його взаємини з державою, що в свою чергу, ґрунтуються на положеннях відповідних правових норм. Підґрунтям же щодо визначення статусу, називають врахування правової сфери, у якій перебуває приватна особа [4, с. 110].

Відповідно до положень Сімейного кодексу України (ст.6) «правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття. Неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років» [5].

Законодавчо встановлено, що «правовий статус дитини має особа, до досягнення повноліття» та водночас здійснює поділ поняття «дитина» на дві категорії: «малолітня» дитина та «неповнолітня» дитина. У контексті згаданої норми, правовий статус неповнолітньої особи законодавцем розглядається як складова частина правового статусу дитини, яке, на нашу думку, є більш ширшим поняттям. При цьому поняття «дитина» вказує не лише на вікову складову, а й, в певних випадках, відображає сімейну (кровну) спорідненість.

Цивільним кодексом України (ст. 32, враховуючи ст. 3) закріпив перелік прав, якими наділена неповнолітня особа, та встановлює, що

«правочини, не охоплені вказаними статтями, потребують згоди батьків (усиновлювачів) або піклувальників» [6].

Складовими частинами цивільно-правового статусу неповнолітньої особи є потенційний обсяг цивільних прав і обов'язків неповнолітніх осіб, механізм реалізації таких, особливості взаємодії неповнолітніх осіб з іншими учасниками цивільних правовідносин та ін. та залежить від теоретичного обґрунтування та юридичного закріплення правоздатності та дієздатності неповнолітніх осіб.

Законодавець визначив основні складові частини цивільно-правового статусу неповнолітньої особи, зокрема цивільну правоздатність та цивільну дієздатність. Цивільна правоздатність – здатність мати цивільні права та обов'язки. Цивільну правоздатність мають усі фізичні особи, виникає вона у момент народження фізичної особи. У випадках, встановлених законом, здатність мати окремі цивільні права та обов'язки може пов'язуватися з досягненням фізичною особою відповідного віку [6].

Щодо цивільної дієздатності, то відповідно до ЦК України її має фізична особа, яка усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними. «Цивільною дієздатністю фізичної особи є її здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання» [6].

Цивільну правоздатність неповнолітніх осіб як складову частину цивільно-правового статусу, коли характеризуємо, то маємо визначити, що вона складається із майнових і немайнові права і обов'язків, якими неповнолітня особа може бути наділена та основна цінність яких полягає у можливості їх здійснення через реалізацію особою тих повноважень, що належать до змісту конкретного суб'єктивного права, для досягнення певного результату, для чого особа, у свою чергу, повинна бути наділена дієздатністю.

Тобто можливість вчинення малолітніми та неповнолітніми особами правочинів залежить від обсягу їхньої дієздатності, з чим пов'язується здатність усвідомлювати значення своїх дій та передбачати їх наслідки. Укладення правочинів поза межами цивільної дієздатності вказаною категорією осіб допускається лише за згодою законних представників або на підставі їхнього схвалення, а в окремих випадках – також за згодою органу опіки та піклування.

Отже, що стосується дієздатності як одного із елементів цивільно-правового статусу неповнолітніх осіб, то вона відображає динаміку їх правосуб'єктності. Тобто це вже не властивість як така, а готовність неповнолітньої особи до здійснення певних дій і вчинків, що передбачені чинним законом. Така здатність не має абстрактного

характер, а пов'язана безпосередньо із можливістю діяти, однак така можливість обмежена нормами закону.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про міжнародні договори: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права, 4-те видання: підручник. К.: Алерта. 2016. 524 с.
4. Харитонов Є., Харитонova О. Проблеми визначення а характеристики засад статусу фізичної особи у цивільному законодавстві України. Приватне право. Київ, 2013. № 1. С. 106-117.
5. Сімейний Кодекс України: Закон України від 10.01.2002 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. Ст. 135.
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-558-7-57>

REASONS AND CONDITIONS FOR VOLUNTARY LEAVING OF A MILITARY UNIT OR PLACE OF SERVICE UNDER THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW IN UKRAINE

ПРИЧИНИ ТА УМОВИ ВЧИНЕННЯ САМОВІЛЬНОГО ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Vysotskyi S. O.

*Postgraduate Student,
Odesa State University
of Internal Affairs
Odesa, Ukraine*

ORCID ID: 0009-0002-5587-6575

Висоцький С. О.

*аспірант,
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

ORCID ID: 0009-0002-5587-6575

Питання детермінації злочинності завжди являлася ключовою як для кримінологічної теорії так і для практики її застосування [1, с. 116],

Як показало наше дослідження, за період повномасштабної воєнної агресії РФ проти України військова злочинність набула системного